

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Філологічний факультет**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Приймальної комісії
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
Протокол № 4
від «25» березня 2021 р.

«РЕКОМЕНДОВАНО»

Вченою радою
філологічного факультету
Протокол № 7
від «09» березня 2021 р.

Голова Приймальної комісії

_____ Омельченко С. О.

М.П.

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ**

для вступників на 2-ий курс денної (заочної) форми навчання
філологічного факультету
для здобуття ступеня бакалавра
зі спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська,
німецька))

на базі раніше здобутого ступеня (молодшого спеціаліста, бакалавра,
спеціаліста, магістра) за іншим напрямом підготовки (спеціальністю)

Укладачі програми:

Голуб О. М., к. філол. н., доцент кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Лях О. В., к. пед. н., доцент кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Піскунов О. В., к. філол. н., доцент кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Роман В. В., к. філол. н., доцент кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Руденко М. Ю., к. філол. н., ст. викл. кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні світові глобалізаційні процеси та тенденції економічного розвитку країн потребують навчання людини впродовж усього життя та спрямовують її на самоосвіту. Як вивчення, так і використання іноземних мов виходить далеко за межі обов'язкової загальної освіти та професійної підготовленості. Євроінтеграційні процеси в Україні передбачають створення єдиної Євросони вищої освіти задля забезпечення конкурентоспроможності українських фахівців у світі. Усе зазначене вимагає від майбутніх фахівців високого рівня володіння іноземною мовою, знання якої вважається важливим елементом їхньої професійної підготовки. Одним із найважливіших стратегічних завдань модернізації сучасної освіти України є забезпечення якості підготовки фахівців відповідно до міжнародних вимог і стандартів.

Програма вступного випробування для вступу на бакалаврський освітній ступінь укладена відповідно до вимог Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Закону України «Про вищу освіту», на основі «Правил прийому до базового університету ДВНЗ «ДДПУ» в 2021 році» та Наказу МОН № 1274 від 15 жовтня 2020 р. Програма вступного випробування з англійської мови повністю відповідає загальноуніверситетським вимогам щодо вступу на навчання до ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» для здобуття ступеня бакалавра. Програма фахового вступного випробування базується на освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів за спеціальністю 014 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька)).

Прийом на навчання за програмою підготовки бакалаврів відбувається на конкурсній основі – складання вступного іспиту відповідно до Умов вступу до вищих навчальних закладів України, затвердженими Міністерством освіти та науки України.

Мета програми – скерувати напрямок підготовки вступників на спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька)), згідно з принципом неперервності освіти, формувати компетентного фахівця, стимулювати становлення практичної компетенції в галузі іноземних мов шляхом самоосвіти, розвивати у вступників навички комунікативного мовлення, залучення до читання літератури за професійним спрямуванням, що сприятиме розвитку мовленнєвої діяльності у професійному спілкуванні.

Вступний іспит визначає рівень знань англійської мови та перевіряє рівень сформованості комунікативної компетентності, володіння словниковим запасом та граматичними структурами. Вступне випробування з англійської мови проводиться з метою перевірки знань вступників та визначення рівня сформованості у вступників фахової компетенції (комунікативної, соціокультурної та лінгвокраїнознавчої тощо), а також здатності та готовності реалізувати здобуті знання та вміння в майбутній професійній діяльності.

Програма фахового вступного випробування охоплює практичні курси, а саме: практика усного та писемного мовлення, граматики англійської мови). Перевірка володіння англійською мовою націлена на такі комунікативні види діяльності: тесту на розуміння прочитаного оригінального тексту англійською мовою, виконання тесту на розуміння лексико-граматичного тексту. Зміст завдань для здійснення контролю якості сформованості іншомовної комунікативної компетенції уніфікується за видами і формами виконання та враховує особливості англійської мови. Основними принципами для вибору видів і змісту тестів слугують завдання на комунікативно-когнітивне спрямування, вступник повинні вміти читати без словника мовчки з розумінням основного змісту адаптовані та скорочені тексти з художньої, науково-популярної або суспільно-політичної літератури, що містять до 9% незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися на основі знання словотворчих елементів, подібності між лексичними явищами у рідній та англійській мовах, а також контексту.

Під час фахового вступного випробування вступник повинен

продемонструвати: вільне володіння іноземною мовою, її теоретичною базою, лексичною та граматичною нормами; здатність розв'язувати запропоновані тестові завдання; сформованість комунікативної компетентності на рівні B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти і рекомендацій Міністерства освіти і науки України №14/18.2-481 від 02.03.2005 р.; знання основних тенденцій розвитку сучасної лінгвістики та вміння аналізувати мовні явища; вміння здійснювати лексико – стилістичний аналіз тексту. Під час вступного фахового випробування забороняється використання довідкової літератури. Вступний іспит з англійської мови передбачає перевірку рівня сформованості у вступників загальної англійської комунікативної компетенції.

СТРУКТУРА ТА ЗРАЗОК БІЛЕТУ

Формат вступного випробування базується на вимогах володіння мовою на рівні B2. Білет вступного екзамену включає 25 питань з одиничним вибором відповіді та включає такі види завдань:

1. Лексико-граматичний тест на виявлення рівня мовленнєвої компетенції у межах програмного матеріалу.
2. Правильне використання лексичних одиниць у запропонованих текстах.
3. Читання та розуміння автентичних текстів, що відображають реалії життя англійських країн.

Грамматичні явища перевіряються в межах наступного граматичного матеріалу:

1. Nouns: Countable/Uncountable Nouns; Possessive Case; Singular/Plural Nouns;
2. Prepositions and Conjunctions.
3. Articles: the Definite Article; the Indefinite Article.
4. Pronouns: Demonstrative Pronouns; Possessive Pronouns; Reflexive Pronouns; Personal Pronouns.
5. Adjectives: Compound Adjectives; Degrees of Comparison.

6. Adverbs: Degrees of Comparison.
7. Numerals: Cardinal Numbers; Ordinal Numbers; Large Numbers
8. Modal Verbs: Be Able to; Be to; Can/Could; Have to; May/Might; Must; Ought to/ Should.
9. Tenses: Continuous; Simple; Perfect; Sequences of tenses.
10. Passive Voice.
11. Direct / Indirect Speech.
12. Conditionals: First Conditional; Second Conditional; Third Conditional; Zero Conditional.
13. Mood: Indicative/Imperative Mood; Subjunctive Mood.
14. The Non-Finite Forms of the Verb: the Infinitive; the Gerund; the Participle.
15. Direct / Indirect Speech.

Лексична частина перевіряється у межах тематичного матеріалу, визначеного програмою з ПУПІМ (англ.) рівня «бакалавр».

**ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАКТИКА УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ»**

1. My family.
2. Families with many children versus families with one child.
3. The effect of divorce on children.
4. Grandparents. A blessing or a burden?
5. How to bridge the generation gap.
6. The ideal family of the future.
7. The member of the family I'm most proud of.
8. Describing people.
9. My friend (Pets at home).
10. The house of my dream.
11. Home sweet home.

12. One's character shows in his or her home.
13. Why there is always a mess in my room.
14. I like to stay at my grandma's place.
15. Having meals in my family.
16. The day everything went wrong.
17. How I organize my time.
18. My working day.
19. My day off.
20. "Never put off till tomorrow, what you can do the day after tomorrow" (O. Wilde).
21. Household chores.
22. Doing shopping.
23. Shopping for food – a boring routine or a revealing experience?
24. My method of shopping.
25. The presents we give and are given.
26. Seasons and weather.
27. The climate of Great Britain
28. The way I study English.
29. My University.
30. Our college life needs changes.
31. Some advice for college students.
32. Education reform. To be or not to be?

ЗРАЗОК БІЛЕТУ

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Філологічний факультет

БІЛЕТ № 1

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для здобуття ступеня _____ бакалавра

за спеціальністю 014 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька)).

1. For Questions **1-10**, read the text below and decide which answer **A, B, C** or **D** best fits each space.

RESUND BRIDGE

Imagine driving along a bridge that is so long that you can't even see the other end. The resund Bridge, one of the (1) bridges in the world, (2) so far ahead into the (3) that you can't even tell where the blue of the water (4) the blue of the sky.

The resund Bridge is an amazing example of modern engineering design that (5) the Scandinavian countries of Denmark and Sweden. It is 8 kilometres long and was (6) in July 2000. It crosses the Flinte Channel, the chilly waterway (7) the two countries.

At one stage the bridge turns (8) a tunnel under the sea. This tunnel is also a (9)breaker in its own right as it is the longest road and rail tunnel in the world. The engineers built an artificial island near the Danish coast that (10) to support part of the bridge form, as well as being the point at which the road disappears underground, before coming out in Copenhagen, the capital of Denmark.

1	A	longest	B	furthest	C	deepest	D	hardest	2 б.
2	A	travels	B	leans	C	stretche	D	pulls	2 б.
3	A	space	B	distanc	C	horizon	D	range	2 б.
4	A	comes	B	meets	C	lines	D	starts	2 б.
5	A	links	B	contact	C	holds	D	relates	2 б.
6	A	done	B	ended	C	brought	D	completed	2 б.

- 7 **A** splitting **B** cutting **C** breakin **D** separating **2 6.**
- 8 **A** down **B** into **C** out **D** back **2 6.**
- 9 **A** performance **B** world **C** record **D** account **2 6.**
- 10 **A** helps **B** aids **C** attempts **D** tries **2 6.**

2. Choose the correct answer.

CHOOSING A GYM

Choosing to go to a gym regularly (11)change your life for the better. Don't let it be a decision you regret!

Good gyms have a lot to offer. They (22) ...provide exercise equipment that is just too expensive to buy and their trained staff are (13) to provide quality health and fitness advice. But if you're planning to join a gym, you (14) ... definitely ask to look round before you become a member.

There are a number of things to bear in mind before choosing which gym to join.

Before the law changed a few years ago, anyone (15) set up a gym and even today gyms (16) employ trained fitness instructors. Find out what qualifications the staff have. If they're untrained, it's best to go elsewhere.

You (17) be put off by the gym's hard sell. Just because they want you to sign up - they want your money, after all - that doesn't mean you (18) decide there and then. See a few gyms before you make your final decision.

Ask yourself: What kind of equipment and facilities do they have? There's little point joining a gym and then thinking a few months later, I (19) have chosen a gym with a pool. Do you (20) book equipment in advance, or can you just turn up and use it? How busy does the gym get? It ought to be very pleasant turning up to find there's no room in the changing room and there's a huge queue for each piece of equipment.

- 11 **A** must **B** would **C** should **D** will have to **2 6.**
- 12 **A** can **B** could **C** would **D** must **2 6.**
- 13 **A** made **B** forced **C** allowed **D** able **2 6.**
- 14 **A** should **B** would **C** might **D** will **2 6.**
- 15 **A** can **B** could **C** might **D** may **2 6.**
- 16 **A** mustn't **B** don't have to **C** can't **D** shouldn't **2 6.**
- 17 **A** mustn't **B** couldn't **C** won't **D** mightn't **2 6.**
- 18 **A** can't **B** can **C** would **D** have to **2 6.**
- 19 **A** ought to **B** must **C** have to **D** can't **2 6.**
- 20 **A** able **B** must **C** have to **D** allowed **2 6.**

3. You are going to read an article about a woman who runs a company called Peanuts. For Questions 21-25, choose the correct answer A, B, C or D.

HUNGRY POP STARS

Valerie Jones runs a company called Peanuts whose job it is to look after pop stars and pop groups when they go on tour. She is the person who feeds the stars and she's been doing it for the past ten years.

When the stars are playing at a festival Valerie may have to cook for up to a thousand people which includes all the crew and the people who work backstage. She erects a marquee - a huge tent - and the food is served buffet style from a central serving area. She has to cater for different tastes, so there are normally four or more choices of menu. She also has to look after people who may be on a special diet or some singers who don't eat dairy food before a concert.

She drives an enormous truck full of kitchen equipment and hires at least three walk-in refrigerators, a dishwashing unit and portable cabins which act as storerooms and office.

All the bands have to queue up to be served and everyone has to have a meal ticket. The stars are usually more relaxed when they are eating as no one is bothering them for autographs, although Valerie says that sometimes the security men and the stars' managers are more trouble than the stars themselves.

There are certain things which she always has to keep in stock like herbal teas and her own particular mixture of honey, lemon and ginger which singers like to keep in flasks on stage with them when they're singing. Years ago bands used to drink quite a lot of alcohol, but these days they're much healthier. Most bands drink fresh fruit juice and prefer to eat salads.

A lot of people in the bands are quite young and they're not used to very expensive food, so Valerie prepares plain food unless a band sends her a 'rider'. This is a list of special requirements. When people are tired, unwell or homesick they like to have familiar 'comfort' food so she keeps a stock of people's requirements just in case. As a result of all this, Valerie says she has become an expert shopper and in less than an hour in a supermarket she can spend £1000.

A lot of bands won't eat before a concert because they're too nervous, so Valerie and her staff can end up working very long hours as they have to be around to provide what people want at two or three in the morning. One thing Valerie has noticed is that the more mad a band is on stage, the more normal they are when they are off it. She says she is amazed at the change in behaviour. A really wild singer can turn out to be really quiet and polite off stage.

21. Valerie has to provide a range of food because **4 6.**
A people are very fussy about what they eat.
B people are used to eating in restaurants.
C there is such a wide variety of preferences.
D there is such a demand for special menus.
22. The singers are less nervous when they are eating because **4 6.**
A their security men are with them.
B there are no fans hanging around.
C their managers fuss over them.
D the bands enjoy eating together.
23. Why does Valerie have to keep a supply of certain drinks? **4 6.**
A The bands rely on a special recipe.
B The bands prefer herbal tea to coffee.
C The bands take fruit juice on stage.
D The bands like to drink alcohol.
24. Why do you think Valerie has become an 'expert shopper'? **4 6.**

- A She has a lot of money to spend each week.
- B She has learnt to find what individuals want.
- C She has to buy as much as possible for £1000.
- D She has to shop very quickly in a supermarket.

25. Why is a band likely to be hungry after playing?

4 б.

- A They feel more relaxed after a concert.
- B They work long hours with little food.
- C They only have a snack before a concert.
- D They like to wait until they eat together.

Таблиця переведення у 200 бальну систему

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
10	10	10	10	10	11	11	11	11	11	12	12	12	12	12	13	13
0	2	4	6	8	0	2	4	6	8	0	2	4	6	8	0	2
27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
13	13	13	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	16	16	16	16
4	6	8	0	2	4	6	8	0	2	4	6	8	0	2	4	6
44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
16	17	17	17	17	17	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	20
8	0	2	4	6	8	0	2	4	6	8	0	2	4	6	8	0

Голова атестаційної комісії

(підпис)

Овчаренко Н. І.

Голова приймальної комісії

(підпис)

Омельченко С. О.

Критерії оцінювання

В результаті складання фахового вступного іспиту з англійської мови вступник має змогу набрати 100 – 200 балів. Кількість тестових питань у білетах – 25, з них 20 питань оцінюються по 2 бали за кожне та 5 питань по 4 бали за кожне (тобто всього 60 балів). Мінімальна кількість балів – 10 балів.

Переведення в 200 бальну систему здійснюється наступним чином:

<i>Бали отримані на випробуванні</i>	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
<i>Бал, що вноситься до відомості</i>	100	102	104	106	108	110	112	114	116	118	120	122	124	126	128	130	132
<i>Бали отримані на випробуванні</i>	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
<i>Бал, що вноситься до відомості</i>	134	136	138	140	142	144	146	148	150	152	154	156	158	160	162	164	166
<i>Бали отримані на випробуванні</i>	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
<i>Бал, що вноситься до відомості</i>	168	170	172	174	176	178	180	182	184	186	188	190	192	194	196	198	200

Таблиця відповідності набраних балів оцінці за національною шкалою

За 200-бальною шкалою	За національною шкалою
180 – 200 балів	відмінно
160 – 179 балів	добре
100 – 159 балів	задовільно
менше 100 балів	неприйнято

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПРАКТИКА ПИСЬМОВОГО ТА УСНОГО МОВЛЕННЯ

Основна

1. Антонюк Н. М., Краснолуцкий К. К. Англомовні країни та Україна. Любов та шлюб. Освіта. Мистецтво. (Теми для розвитку мовлення та підготовки до тестів, міжнародних іспитів): навч. посібник (англ. мовою). Вінниця : Нова Книга, 2001. 255 с.
2. Возна М. О., Гапонів А. Б., Васильченко О. Ю., Хоменко Н. С. Англійська мова для перекладачів і філологів. I-II курс. Підручник для здобувачів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2006.
3. Гужва Т. Н. Английские разговорные темы: Для абитуриентов и учащихся средних школ, лицеев и колледжей. 3-е изд., испр. и доп. Киев: Тандем, 1999. 192 с.
4. Гужва Т. М., Гусак Т. М. The Paths to University. Тести з англійської мови для здобувачів університетів та абітурієнтів: навчальний посібник. Київ: Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2009. 416 с.
5. Доценко І. В. Вибрані твори англійських та американських письменників. Посібник для здобувачів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 192 с.
6. Доценко І. В., Євчук О. В. О. Генрі. Вибрані твори. Посібник для здобувачів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. 176 с.
7. Драб Н. Л. Common English Usage Problems. Типові проблеми англійського слововживання: навчально-методичний комплекс. Вінниця: Нова Книга, 2012. 256 с.
8. Дроздова Т. Ю., Махаилова В. Г., Николаева В. С. English Through Reading: Учебное пособие. - 2-е изд. СПб.: Антология, 2007. 366 с.
9. Дроздова Т. Ю., Махаилова В. Г., Николаева В. С. Read and Speak English: Учебное пособие. СПб.: Антология, 2007. 320 с.
10. Меркулова Е. М., Филимонова О. Е. и др. Английский язык для студентов университетов. Чтение, письменная и устная практика. Серия «Изучаем иностранные языки». СПб.: Союз, 2000. 384 с.
11. Мисик Л. Англійська мова. Комунікативний аспект. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Світ, 2001. 349 с.
12. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з англійської мови для здобувачів 2 курсу факультету іноземних мов / Укладачі: Гоголь І. О., Лобова О. К., Набокова І. Ю., Найдіна Є. С., Чорновол-Ткаченко

О.О. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. 114 с.

13. Письменная О. А. Окна в англоязычный мир (история, география, социальные аспекты, языковая ситуация). Киев : Логос, 2004. 544 с.
14. Практикум к курсу английского языка. 2 курс / [Л.И.Селянина и др.] под ред. В. Д. Аракина. М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 335 с.
15. Практический курс английского языка. 2 курс. Учеб. для пед. вузов по спец. «Иностр. яз.»/Под ред. В. Д. Аракина. 5-е изд., испр М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. 520 с.
16. John and Liz Soars Headway / Student's book/ Pre-Intermediate / Oxford University Press/ Fourteenth impression, 1997. 160 с.
17. Longman dictionary of English language and culture. Pearson Education Limited (Longman), 2005. 987 p.
18. Longman Exam Activator. Bob Hasting, Marta Uminska. Pearson Education Limited, 2010.
19. Longman Grammar and Vocabulary for First Certificate. Pearson Education Limited, 2009. 320 p.
20. Michael Swan, Catherine Walter. The New Cambridge English Course. Cambridge University Press, 1997. 125 p.
21. New Webster's Dictionary of the English Language. USA, Consolidated Book Publishers, 1988. 279 p.
22. Upstream proficiency. Student's book. Published by Express Publishing Liberty House, New Greenham Park, Newbury, Berkshire RG19 6HW. 276 p.

ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1. Барановская Т. В. Грамматика английского языка. Сборник упражнений. Учеб. пособие. Издание второе, исправленное и дополненное. Язык англ., русский. Киев: ООО «ИП Логос», 2005. 384 с.
2. Блинова С. Л., Синицкая Е. И., Чернышева Г. С. Практика английского языка. Модальные глаголы: Сборник упражнений. СПб.: Лениздат; Издательство «Союз», 2002. 192 с.
3. Блох М. Я., Лебедева А. Я., Денисова В. С. Практикум по английскому языку: Грамматика. Сборник упражнений. М.: АСТРЕЛЬ, АСТ, 2000. 239 с.
4. Верба Л. Г., Верба Г. В. Грамматика современного английского языка. Справочник. Киев: ООО «ИП Логос-М», 2007. 368 с.
5. Гужва Т. М., Гусак Т. М. The Paths to University. Тести з англійської мови для студентів університетів та абітурієнтів: навчальний посібник. Київ: Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2009. 416 с.
6. Дроздова Т. Ю., Берестова А. И., Маилова В. Г. English Grammar.

Reference and Practice: Учебное пособие. 10-е изд., исправленное и дополненное. СПб.: Антология, 2007. 464 с.

11. Каушанская В. Л. и др. Грамматика английского языка. М.: Страт, 2000. 245 с.
12. Каушанская В. Л. и др. Сборник упражнений по грамматике английского языка. М.: Страт, 2000. 298 с.
13. Манси Е. Практикум по грамматике английского языка: 2-е изд., допол.: Для школьников, студентов, аспирантов. К.: А.С.К., 2001. 384 с.
14. Резник Р. В. Практическая грамматика английского языка: Учебник. М.: Флинта: Наука, 1999. 268 с.
15. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Набокова І. Ю., Дмитренко В. О., Практична грамати́ка англійської мови з вправами. Том 1: Посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2006. 276 с.
16. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Набокова І. Ю., Дмитренко В. О. Практична грамати́ка англійської мови з вправами. Том 2: Посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2006. 284 с.
17. Alexander L.G. Longman English Grammar for Intermediate Students. Longman, 1992. 296 p.
18. Longman Grammar and Vocabulary for First Certificate. - Pearson Education Limited, 2009. 320 p.
19. Murphy R. English Grammar in Use (A self-study reference and practice book for intermediate students) / Cambridge University Press, 1992. 328 p.